

عنوان مقاله:

جبران غرامت تجاوز آمریکایی - صهیونی در قبال ایران

نویسنده:

محمود رشنواز

**دانشجوی دکتری حقوق بین الملل ، واحد امارات، دانشگاه آزاد
اسلامی ، دبی، امارات**

(عضو مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضاییه)

۱۴۰۴/۱۲/۲۳

وقوع تجاوز و هرگونه تقابل مسلحانه‌ای منجر به ایجاد خسارات مادی و معنوی فراوانی برای طرفین درگیر خواهد شد. این خسارات عمدتاً در پایان مخاصمه و بعد از آتش بس یا شکست یکی از طرفین، موضوعی بسیار مهم و جدی در مذاکرات آتش بس و معاهداتی قرار می‌گیرد که بین طرفین منعقد می‌گردد. گاه نیز این مسئله با شکایت یکی از طرفین در محاکم بین‌المللی عمومی مانند دیوان بین‌المللی دادگستری و یا محاکم خاصی که برای خاتمه‌ی جنگ به صورت ویژه ایجاد می‌شود مورد بررسی قرار گرفته و یکی از موارد بحث برانگیز محسوب می‌شود. سومین رهبر انقلاب اسلامی ایران در اولین پیام خود در جریان تجاوز ظالمانه آمریکایی - صهیونی به ایران، به عنوان یکی از محورهای مهم پیام خود به این موضوع مهم اشاره کرده است. این هوشمندی برگرفته از دانش تاریخی و حقوقی ایشان است که پیش از اعلام پایان جنگ، خواسته‌ی پرداخت غرامت را مطرح ساخته است و گوشزد مهمی به طرف مقابل در این خصوص داده است و او را به عنوان آغاز گر جنگ، مسئول جبران خسارت می‌داند. ایشان در این پیام صراحتاً اعلام می‌دارد:

«تا جایی که وضع فعلی اجازه دهد باید برای جبران خسارت‌های مالی وارد آمده به امکانه و اموال شخصی اقدامات کافی، تعریف شده و مورد اجرا واقع شود. دو مورد اخیر به منزله تکلیفی لازم‌الاجرا برای مسئولین محترم است که باید آن را اجرا کرده و گزارش آن را به بنده بدهند. نکته‌ای که باید گوشزد نمایم این است که به هر صورت ما از دشمن غرامت خواهیم گرفت و اگر امتناع کند به اندازه‌ای که تشخیص بدهیم از اموالش برخورداریم داشت و اگر آن هم مقدور نباشد به همان اندازه از اموالش را نابود خواهیم کرد.»

ایشان حق مسلم ایران را در دفاع از خود به شکلی مشروع در گامی جلوتر مطرح می‌کند، طرف درگیر را آغازگر جنگ می‌داند، شرط آتش بس را مشخص می‌کند و هرگونه توافق و میانجیگری احتمالی در آینده را منوط به پرداخت غرامت و خسارات می‌داند. در این پیام، توسل ایشان صرفاً به ابزارهای بین‌المللی و حقوقی نیست و صرفاً در مرحله‌ی نخست این راهکار را توصیه می‌نماید و در هر صورت حق جمهوری اسلامی ایران را برای محاکمه‌ی داخلی (مصادره اموال) یا در نهایت اجرایی سازی اصل تناسب در ورود خسارت مورد توجه قرار می‌دهد. موضوع پرداخت غرامت به عنوان ابزاری تنبیهی برای متجاوز در سخنان فرماندهان نظامی و مسئولان سیاسی نیز به صورت پراکنده دیده می‌شود ولی این پیام لازم‌الاجرا، حجت را برای همگی تمام می‌کند و تکلیف مسئولان اجرایی، نظامی و حقوقی را برای پیگیری مسئله مشخص می‌کند.

در قواعد بین‌المللی و بخصوص در موضوع مربوط به مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها که در قالب طرحی از سوی کمیسیون حقوق بین‌الملل در سال ۲۰۰۱ تصویب و تدوین شده است، در صورت انتساب عمل متخلفانه به کشوری خاص، قواعد جبران زیان مشخص شده است. با توجه به اینکه کشور آمریکا در این تجاوز، آغازگر جنگ بوده و بدون توجه به قواعد حقوق بشردوستانه و نیز بدون در نظر گرفتن سازوکارهای پیش‌بینی شده جهت مقابله با

تهدید علیه صلح که از منظر این دولت رخ داده است، اقدام به تجاوز نظامی در میانه‌ی مذاکرات دیپلماتیک نموده است، فلذا انتساب عمل متخلفانه به آن امری است محرز و هیچ گونه توجیهی برای آن قابل پذیرش نیست.

به استناد ماده ۳۱ طرح مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در قبال اعمال متخلفانه بین‌المللی مصوب ۲۰۰۱- «۱- کشور مسئول، متعهد است تا در برابر زیان ایجاد شده توسط عمل متخلفانه بین‌المللی، خسارت کامل بپردازد. ۲- زیان عبارت است از هرگونه ضرر مادی یا معنوی که توسط عمل متخلفانه بین‌المللی ایجاد می‌گردد.» این تکلیف کلی در مقام بیان اصل مهمی است در حقوق بین‌الملل که عموماً در حقوق داخلی کشورها نیز به رسمیت شناخته شده است و به نظر نمی‌رسد قابل انکار باشد. در فصل دوم از طرح مذکور، با عنوان جبران خسارت، در برابر زیان که در مواد ۳۴ - ۳۹ به تفصیل راجع به آن تعیین تکلیف شده است می‌تواند مبنایی برای چگونگی وصول غرامت از متجاوز آغازگر جنگ باشد چنانکه در ماده ۳۴ عنوان شده است جبران خسارت کامل، در برابر زیان ایجاد شده توسط عمل متخلفانه، باید مطابق با مقررات این فصل، به شکل اعاده وضعیت، خسارت و رضایت فردی یا مرکب صورت بگیرد. ماده ۳۵ نیز شکل اعاده وضعیت را مشخص می‌نماید که باید به صورتی باشد که وضعیتی را مجدداً ایجاد کند که پیش از آن که عمل متخلفانه وجود داشته است؛ در مرتبه‌ی دوم کشور مسئول به استناد ماده ۳۶ باید جبران خسارت کند. این جبران خسارت فقط در صورتی است که اعاده‌ی وضع به حالت سابق امکان پذیر نباشد. خسارت، باید هرگونه زیان قابل تعیین از نظر مالی را از جمله عدم النفع تا جایی که مقرر می‌گردد، دربرگیرد. ماده ۳۷ این طرح نیز به موضوع جلب رضایت اشاره دارد، جلب رضایت در موردی است که جبران خسارت مقدور نباشد و از طرق تأیید نقض، تصریح تأسف، عذرخواهی رسمی یا جهت مناسب دیگر باشد. همچنین به موجب ماده ۳۸ این طرح، منافع ناشی از خسارات وارده نیز قابل مطالبه بوده و کشوری که عمل متخلفانه به آن منتسب است ملزم به جبران آن می‌باشد.

تجاوز آمریکایی - صهیونی به ایران، به عنوان رفتار متخلفانه‌ی آشکاری از جانب این متجاوزان، قابل پیگیری در مراجع دادگستری بین‌المللی است. این مراجع صلاحیت رسیدگی به این دادخواست را به استناد اصول حقوق بین‌الملل عمومی دارا هستند چرا که از بعد مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها می‌توان این اعمال زیانبار را قابل شکایت دانست. از سوی دیگر این پیام روشن سومین رهبر جمهوری اسلامی ایران، اینگونه می‌باشد که هرگونه توافق و میانجیگری بعد از این مخاصمه که ممکن است محقق گردد. درخواست غرامت موضوعی است که مورد مطالبه‌ی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد چراکه ایران به عنوان کشوری است که صرفاً در مقام دفاع از خود به شیوه‌ای مشروع اقدام نظامی انجام داده است. عموماً بعد از درگیرهای نظامی مانند جنگ رژیم بعث عراق علیه ایران، مسئله‌ی غرامات نادیده گرفته می‌شود و بعدها به عنوان مناقشه‌ای بین‌الدولی ممکن است سال‌ها زمان صرف حل و فصل آن گردد. در واقع مسیر هر گونه توافق احتمالی از طریق این پیام، مشخص می‌شود و دشمنان را متنبه می‌سازد که هر اندازه ایراد خسارت و تخریب و تجاوز ادامه پیدا کند، نه تنها منافی برای آن‌ها نخواهد داشت بلکه

حقی مسلم برای جمهوری اسلامی ایران در راستای دریافت غرامت ایجاد می‌کند و جمهوری اسلامی ایران با استفاده از انواع راهکاری سیاسی و با استناد به حقوق موضوعه‌ی بین‌المللی و رویه‌های قضائی سابق، این حق مسلم خود را پیگیری خواهد کرد. حال این پیگیری با در نظر گرفتن صلاحیت مراجع عام دادگستری بین‌المللی و نیز صلاحیت مراجع داخلی در مطالبه‌ی زیان وارده به ایرانیان از منظر حقوق مسئولیت مدنی و حقوق کیفری می‌تواند قابل طرح باشد. طرح این دادخواست و شکوائیه راجع به پرداخت غرامت از سوی آغازگران تجاوز علیه ایران، موضوعی است که خلاء قانونی و رویه‌ی قضائی در آن وجود ندارد و این پیام روشن، تکلیف جامعه‌ی حقوقی از جمله وکلای مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه به ریاست جناب دکتر حسن عبدالیان پور که سابقه طرح اینگونه دعاوی را در رابطه با جنگ ۱۲ روزه داشته اند برای احقاق حقوق ایرانیان و تنبیه متجاوز از منظر حقوقی فراهم مشخص می‌سازد.

Title :

**Compensation for the American–Zionist act
of aggression against Iran**

the writer:

Mahmoud Rashnavaz

**Doctoral student of International Law, Emirates
Branch, Islamic Azad University, Dubai, UAE**

**member of the center of lawyers, official experts
and consultants of the judiciary**

۲۰۲۶/۰۳/۱۴